

САДРЖАЈ

I РАЧУНОВОДСТВО ТРОШКОВА И УЧИНАКА	11
1. ЦИЉ ОБРАЧУНА ТРОШКОВА И УЧИНАКА	13
2. АНАЛИТИЧКИ КОНТНИ ПЛАН РАЧУНОВОДСТВА ТРОШКОВА И УЧИНАКА	14
3. ГРАФИЧКИ ПРИКАЗ КЊИЖЕЊА ТРОШКОВА И УЧИНАКА	20
4. ГЛАВНА КЊИГА РАЧУНОВОДСТВА ТРОШКОВА И УЧИНАКА	22
4.1. Отварање главне књиге рачуноводства трошкова и учинака – преузимање залиха	22
4.2. Преузимање набавке материјала	23
4.3. Преузимање трошкова	23
4.4. Књижење утрошка материјала и горива подигнутог из складишта	26
4.5. Књижење продаје материјала	28
4.6. Књижење отписа, мањкова и вишкова материјала	28
4.7. Пренос производа и полупроизвода из производње у складиште	29
4.8. Књижење трошкова реализованих услуга на расходе	30
4.9. Књижење продаје производа и полупроизвода	30
4.10. Књижење утрошка полупроизвода	31
4.11. Књижење преноса трошкова активираних или потрошних учинака	31
4.12. Књижење повраћаја полупроизвода и производа из складишта у производњу ради дораде	32
4.13. Књижење трошкова материјала за израду, трошкова режијског материјала и трошкова горива подигнутог из складишта у финансијском рачуноводству	32
4.14. Распоред и књижење преноса трошкова набавке, техничке управе и помоћне делатности	34
4.15. Књижење отписа, мањкова и вишкова полупроизвода и производа	36
4.16. Обрачун и пренос трошкова производње на носиоце трошкова	37
4.17. Обрачун и књижење одступања у трошковима продатих производа	44

4.18. Обрачун и књижење разлике између стварне цене коштања и нето продајне цене.	45
4.19. Књижење трошкова периода	46
4.20. Књижење преузимања залиха, вишкова, отписа и мањкова залиха у финансијском рачуноводству	47
4.20.1. Књижење преузимања залиха материјала и вишкова, отписа и мањкова материјала у финансијском рачуноводству	47
4.20.2. Књижење преузимања залиха незавршене производње, полупроизвода и готових производа, вишкова, отписа и мањкова полупроизвода и готових производа у финансијском рачуноводству	49
4.21. Књижење закључка главне књиге рачуноводства трошкова и учинака	52
5. ПРИКАЗ ОБРАЧУНА ТРОШКОВА И УЧИНАКА ПРЕДУЗЕЋА ФАМ.	53
5.1. Врсте трошкова у оквиру обрачуна трошкова и учинака. . .	53
5.2. Главна књига обрачуна трошкова и учинака	56
5.2.1. Почетне залихе и пословни догађаји	56
5.2.2. Дневник главне књиге обрачуна трошкова и учинака.	58
5.2.3. Рачуни главне књиге обрачуна трошкова и учинака	62
5.2.4. Пробни биланс	63
5.3. Књижење трошкова материјала и преузимања залиха у главну књигу финансијског рачуноводства.	66
5.3.1. Извештај о утрошку материјала и књижење трошкова материјала у главној књизи финансијског рачуноводства . . .	66
5.3.2. Извештај о крајњим залихама материјала и књижење разлике између крајњих и почетних залиха материјала у главној књизи финансијског рачуноводства	67
5.3.3. Извештај о крајњим залихама учинака и књижење разлике између крајњих и почетних залиха учинака у главној књизи финансијског рачуноводства	67
5.4. Књижење закључка главне књиге обрачуна трошкова и учинака	71
II РАЧУНОВОДСТВО СЕГМЕНАТА ПОСЛОВАЊА	75
1. СЕГМЕНТ ПОСЛОВАЊА – ИДЕНТИФИКОВАЊЕ	76
2. ОБАВЕЗНОСТ СЕГМЕНТИРАЊА ПРЕДУЗЕЋА, ОБЕЛОДАЊИВАЊЕ ИНФОРМАЦИЈА О СЕГМЕНТУ ПОСЛОВАЊА И ПРИЛАГОЂАВАЊЕ РАЧУНОВОДСТВА .	79
2.1. Обавеза сегментирања и величина сегмената пословања. . .	79

2.2. Информације о сегменту који се обелодањују	80
2.3. Проблеми прилагођавања рачуноводства захтевима информација који се обелодањују по параграфу 23 МСФИ 8 - Сегменти пословања	81
2.4. Рачуноводство сегмената пословања у оквиру трговинског предузећа	82
2.5. Рачуноводство сегмената пословања у оквиру производног предузећа	85
3. АНАЛИТИЧКИ КОНТНИ ПЛАН РАЧУНОВОДСТВА СЕГМЕНАТА ПОСЛОВАЊА ПРОИЗВОДНОГ ПРЕДУЗЕЋА	86
4. РАЧУНОВОДСТВЕНА НАЧЕЛА И КОНЦЕПТ БИЛАНСИРАЊА ФИНАНСИЈСКОГ РЕЗУЛТАТА СЕГМЕНАТА ПОСЛОВАЊА	96
4.1. Рачуноводствена начела	96
4.2. Концепт рачуноводства сегмената пословања	99
5. ГЛАВНА КЊИГА РАЧУНОВОДСТВА СЕГМЕНАТА ПОСЛОВАЊА	115
5.1. Отварање главне књиге рачуноводства сегмената	115
5.2. Књижење набавке материјала	119
5.2.1. Књижење набавке материјала у финансијском рачуноводству	119
5.2.2. Књижење набавке материјала у рачуноводству сегмената . .	120
5.3. Књижење набавке робе	120
5.3.1. Књижење набавке робе у финансијском рачуноводству . . .	120
5.3.2. Књижење набавке робе у рачуноводству сегмената	121
5.4. Књижење преузимања трошкова	123
5.5. Књижење утrophка материјала у рачуноводству сегмената .	126
5.6. Књижење утrophка горива подигнутог из складишта у рачуноводству сегмената	128
5.7. Књижење преноса производа и полупроизвода из производње у складиште	129
5.8. Књижење трансфера производа, полупроизвода и услуга . .	130
5.8.1. Књижење трансфера производа за потрошњу и испоруке производа другом сегменту	130
5.8.2. Књижење трансфера полупроизвода	132
5.8.3. Књижење трансфера услуга	132
5.9. Књижење преноса производа у продавницу	133

5.10. Књижење преноса робе из складишта у продавницу	135
5.11. Књижење преноса робе из складишта у стовариште	136
5.12. Књижење повраћаја полупроизвода и производа из складишта у производњу ради дораде	137
5.13. Књижење враћања производа из продавнице у складиште	137
5.14. Књижење враћене робе из продавнице у складиште	139
5.15. Књижење екстерне реализације	140
5.15.1. Књижење продаје производа из складишта	140
5.15.2. Књижење продаје полупроизвода из складишта	142
5.15.3. Књижење продаје услуга	142
5.15.4. Књижење продаје робе	144
5.15.4.1. Књижење продаје из складишта	144
5.15.4.2. Књижење продаје робе из стоваришта	145
5.15.5. Књижење продаје материјала	147
5.15.6. Књижење продаје производа и роба из продавнице	149
5.15.6.1. Књижење продаје производа и робе без поуста из продавница	149
5.15.6.2. Књижење продаје производа са попустом из продавнице	150
5.15.7. Књижење продаје робе из продавнице	154
5.15.8. Књижење раздужења продавница за продате производе и робу и пореза на додату вредност на остварени промет	154
5.15.9. Књижење раздужења продавнице за продату робу и пореза на додату вредност на остварени промет	156
5.16. Књижење отписа, мањкова и вишкова материјала, полупроизвода, производа и робе	157
5.16.1. Књижење отписа, мањкова и вишкова материјала, полупроизвода, производа и робе у рачуноводству сегмената	157
5.16.2. Књижење отписа, мањкови и вишкови материјала и робе у финансијском рачуноводству	159
5.17. Обрачун и књижење одступања цене материјала	161
5.18. Књижење утрошеног материјала и горива подигнутог из складишта у финансијском рачуноводству	165
5.19. Књижење преузимања пословних прихода	167
5.20. Књижење преноса трошкова услуга на расходе	169
5.21. Књижење преноса трошкова групе рачуна 92	170
5.21.1. Распоред и књижење преноса трошкова помоћне делатности	170
5.21.2. Распоред и књижење преноса трошкова набавке и техничке управе	171

5.22. Књижење преноса трошкова производних сегмената пословања	172
5.23. Калкулација стварне цене коштања полупроизвода и производа	174
5.24. Књижење одступања у трошковима.	174
5.25. Распоред и књижење преноса трошкова периода.	175
5.26. Обрачун и књижење одступања у трошковима полупроизвода, производа, разлике цене производа и робе у продавницама и разлике цене робе у стоваришту.	176
5.26.1. Обрачун и књижење одступања у трошковима полупроизвода	176
5.26.2. Обрачун и књижење одступања у трошковима производа у складишту.	178
5.26.3 Обрачун и књижење разлике између стварне цене коштања и нето продајне цене	180
5.26.4. Обрачун и књижење разлике цене производа у продавници.	184
5.26.5. Обрачун и књижење разлике цене робе у продавници	184
5.26.5.1. Обрачун и књижење разлике цене робе у продавници производа и робе произвођача.	184
5.26.5.2. Обрачун и књижење разлике цене робе у продавници робе.	185
5.26.5.3. Обрачун и књижење разлике цене робе у стоваришту	185
5.26.5.4. Књижење набавне вредности продате робе из продавнице и стоваришта у финансијском рачуноводству.	186
5.27. Утврђивање и књижење интерног финансијског резултата	186
5.27.1. Књижење разлике интерних прихода и расхода	186
5.27.2. Распоред и књижење интерног финансијског резултата на залихе учинака и на продате учинке	188
5.28. Форма и садржина интерног биланса успеха сегмената предузећа и продавница	193
5.28.1. Форма и садржина интерног биланса успеха сегмента пословања	195
5.28.2. Форма и садржина интерног биланса успеха продавнице	195
5.29. Књижење преузимања залиха у финансијском рачуноводству.	197
5.29.1. Књижење преузимања залиха материјала у финансијском рачуноводству	197
5.29.2. Књижење преузимања залиха робе у финансијском рачуноводству	199
5.29.3. Књижење преузимања залиха недовршене производње, полупроизвода и готових производа у финансијском рачуноводству	202

5.30. Књижење закључка главне књиге рачуноводства сегмената предузећа	205
6. ПРИМЕР ВОЂЕЊА ГЛАВНЕ КЊИГЕ РАЧУНОВОДСТВА СЕГМЕНАТА ПОСЛОВАЊА	208
6.1. Сегменти и места трошкова предузећа ПИМ	209
6.2. Матрица кретања учинака	210
6.3. Трансферне цене	210
6.4. Пример вођења главне књиге рачуноводства сегмената пословања ПИМ	210
6.4.1. Почетне залихе и пословни догађаји	210
6.4.2. Главна књига рачуноводства сегмената пословања	214
6.4.2.1. Дневник главне књиге рачуноводства сегмената пословања	214
6.4.2.2. Рачуни главне књиге рачуноводства сегмената пословања	233
6.4.2.3. Пробни биланс	238
6.4.3. Интерни биланс успеха сегмената пословања	250
6.4.4. Књижење утрошка материјала у финансијском рачуноводству	255
6.4.5. Књижење преузимања залиха, вишкова, отписа и мањкова залиха у финансијском рачуноводству	255
6.4.5.1. Књижење преузимања залиха материјала и вишкова, отписа и мањкова материјала у финансијском рачуноводству	256
6.4.5.2. Књижење преузимања залиха недовршене производње, полупроизвода и готових производа	257
6.4.6. Биланс успеха предузећа	259
6.4.7. Књижење закључка главне књиге рачуноводства сегмената пословања	261
III РЕВИЗИЈА ЗАЛИХА	269
1. УВЕРАВАЊЕ РЕВИЗОРА ДА БИЛАНСИРАНЕ ЗАЛИХЕ ОДГОВАРАЈУ СТВАРНИМ ЗАЛИХАМА.	270
2. УТВРЂИВАЊЕ ДА ЛИ СУ ТРОШКОВИ ИСПРАВНО ДИСПОНИРАНИ НА УЧИНКЕ И РАСХОДЕ	270
3. УВЕРАВАЊЕ У ИСПРАВНОСТ БИЛАНСИРАЊА ЗАЛИХА УЧИНАКА	272
4. УТВРЂИВАЊЕ СКРИВЕНИХ ГУБИТАКА У ОКВИРУ ЗАЛИХА.	274
4.1. Неупотребљиве залихе	275
4.2. Прецењене залихе	275
5. ОЦЕНА ЗНАЧАЈНОСТИ МАТЕРИЈАЛНЕ ГРЕШКЕ У БИЛАНСИРАЊУ ЗАЛИХА.	279

IV СТРУКТУРНИ ЕЛЕМЕНТИ РАЧУНОВОДСТВА	
ПРЕДУЗЕЋА	281
1. МЕНАЏМЕНТ, КОНЦЕПТУАЛНИ ОКВИР САВРЕМЕНОГ РАЧУНОВОДСТВА	282
2. ИНФОРМАЦИОНИ ЦИЉЕВИ, ИСХОДИШТЕ РАЧУНОВОДСТВЕНОГ СТРУКТУРИРАЊА И ИНФОРМИСАЊА	284
2.1. Финансијско рачуноводство, структурни елемент рачуноводства предузећа	287
2.1.1. Значај финансијског рачуноводственог извештавања	287
2.1.2. Повезаност финансијског и управљачког рачуноводства	289
2.2. Управљачко рачуноводство, структурни елемент рачуноводства предузећа	293
2.2.1. Информациони циљеви управљачког рачуноводства	293
2.2.2. Однос Финансијског и Управљачког рачуноводства	296
2.2.3. Рачуноводство трошкова, исходиште управљачког рачуноводства	298
2.2.4. Управљачко рачуноводство и променљиво окружење	303
2.2.5. Елементи и детерминанте организационог устројства управљачки оријентисаног рачуноводства	312
2.3. Рачуноводство трошкова, полазна основа прилагођавања рачуноводства потребама савременог менаџмента	319
2.3.1. Фазе (области) обрачуна трошкова	321
2.3.2. Информативни циљеви и врсте калкулације	327
2.3.3. Информациони значај краткорочног обрачуна успеха	334
2.3.4. Менаџмент приступ у идентификовању сегмената - кључна карактеристика МСФИ 8 - Сегменти пословања	339
2.3.5. Трошкови и учинци - елементи токова вредности у предузећу	341
2.3.6. Фактори од утицаја на висину и понашање трошкова	346
2.3.7. Кључне поделе и концепти трошкова у функцији различитих информационих циљева	356
2.3.8. Концепти трошкова за потребе пословног одлучивања	358
2.3.9. Информација о трошковима за потребе планирања и контроле	362
2.3.10. Концепт трошкова за потребе билансирања и системи обрачуна трошкова и учинака	366
V СИСТЕМИ ОБРАЧУНА ТРОШКОВА – РАЧУНОВОДСТВО ТРОШКОВА И УЧИНАКА	371
1. СИСТЕМ ОБРАЧУНА ПО СТВАРНИМ ТРОШКОВИМА	372

1.1. Основна концепција и циљ обрачуна по стварним трошковима	372
1.2. Методологија система обрачуна по стварним трошковима .	374
1.3. Карактеристике основних типова производње	377
1.3.1. Конципирање рачуна места и носилаца трошкова код производње по поручбини	383
1.3.2. Конципирање рачуна места и носилаца трошкова код масовне и фазне производње	393
1.3.3. Конципирање рачуна места и носилаца трошкова код купловане производње	407
1.3.4. Конципирање рачуна места и носилаца трошкова код комбиноване производње (комбиноване калкулације)	412
1.4. Критички осврт на информационе могућности система обрачуна по стварним трошковима	413
2. СИСТЕМ ОБРАЧУНА ПО СТАНДАРДНИМ ТРОШКОВИМА	417
2.1. Основна концепција и циљ обрачуна по стандардним трошковима	417
2.2. Осврт на методолошку проблематику стандардизовања трошкова	419
2.2.1. Методе укључивања стандардних трошкова у књиговодство .	428
2.3. Битни предуслови за увођење система обрачуна по стандардним трошковима	431
2.4. Осврт на улогу рачуноводства у праћењу економичности у примени система обрачуна по стандардним трошковима .	432
2.5. Избор места и носилаца трошкова у условима примене система обрачуна по стандардним трошковима	434
2.6. Контрола трошкова применом принципа изузетка	437
2.6.1. Анализа одступања директних трошкова материјала	439
2.6.2. Анализа одступања директних трошкова рада (плате израде)	442
2.6.3. Методи утврђивања одступања општих трошкова	443
2.6.4. Методолошки проблеми у вези са диспонирањем одступања .	449
2.7. Предности и недостаци система обрачуна по стандардним трошковима	455
3. СИСТЕМИ ОБРАЧУНА ПО ВАРИЈАБИЛНИМ ТРОШКОВИМА	460
3.1. Основна концепција и циљ система обрачуна по варијабилним трошковима	460

3.2. Методолошка проблематика обрачуна по стварним варијабилним трошковима	465
3.3. Општа питања везана за примену и функционисање система обрачуна по варијабилним трошковима	470
3.4. Утицај система обрачуна по варијабилним трошковима на висину периодичног резултата	472
3.5. Системи обрачуна по варијабилним трошковима и анализа преломне тачке	474
3.6. Улога и значај система обрачуна по стандардним варијабилним трошковима	479
3.7. Методолошка проблематика обрачуна по стандардним варијабилним трошковима	483
4. ЦЕЛИСХОДНО УСТРОЈСТВО ДОКУМЕНТАЦИЈЕ О ИНТЕРНИМ ЕКОНОМСКИМ ПРОМЕНАМА КАО ПРЕДПОСТАВКА УСПЕШНОГ ОБРАЧУНА ТРОШКОВА И УЧИНАКА	486
VI МОТИВАЦИОНИ МЕХАНИЗАМ МЕНАЏМЕНТА	496
1. МОТИВАЦИОНИ МЕХАНИЗАМ МЕНАЏМЕНТА.	497
2. РАЧУНОВОДСТВЕНО ПЛАНИРАЊЕ ПРИЛАГОЂЕНО ПОТРЕБАМА УТВРЂИВАЊА СТАНДАРДА ЗА МЕРЕЊЕ УСПЕХА МЕНАЏМЕНТА	499
3. РАЧУНОВОДСТВЕНО ОБУХВАТАЊЕ ТРОШКОВА И РЕЗУЛТАТА ПРОФИТНИХ И ИНВЕСТИЦИОНИХ ЦЕНТАРА У ФУНКЦИЈИ МОТИВАЦИЈЕ МЕНАЏМЕНТА	503
4. ФУНКЦИОНИСАЊЕ СИСТЕМА МОТИВАЦИЈЕ МЕНАЏМЕНТА	507
ЛИТЕРАТУРА.	509